

การพัฒนาโปรแกรมความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง ของนักเรียนวัยรุ่น : กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 2 วัดเสนหา (สมัครพลผดุง)

Developing a Collaborative Family – School Program to Prevent Adolescent Students’ Risk Behaviors: A Case Study in Tesaban 2 School Wad Saneiha (Smukpolphadung)

นวลฉวี ประเสริฐสุข*

Nuanchavee Prasertsuk

คณิต เขียววิชัย**

Kanit Kheovichai

กานดา พุฒ***

Kanda Pooput

ชลิต คุ้มทองคำ****

Chalit Toomthongkum

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่น 2) พัฒนาโปรแกรมความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่น และ 3) ศึกษาผลของโปรแกรมความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่นที่พัฒนาขึ้นต่อนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และผลผลิตอื่นๆ ทำการศึกษากับประชากรในโรงเรียนเทศบาล 2 วัดเสนหา (สมัครพลผดุง) คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2-3 จำนวน 143 คน ผู้ปกครองนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 จำนวน 240 คน และครูช่วงชั้นที่ 3 จำนวน 16 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จต่อการพัฒนาความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่น คือ นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเสี่ยงอยู่ในระดับน้อย ครูให้ความสำคัญเมื่อพบนักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ผู้ปกครองให้ความร่วมมือตามที่โรงเรียนแจ้ง ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคคือ นักเรียนมีพฤติกรรมเสี่ยงในด้านการเรียน โรงเรียนขาดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ปกครองไม่สามารถจัดเวลาเข้าร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนได้ ผู้ปกครองขาดทักษะในการใช้วินัยทางบวกและการอบรมนักเรียน และมีแหล่งความเสี่ยงอยู่ในชุมชน 2) โปรแกรมความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่นที่พัฒนาขึ้นเป็นการบูรณาการแนวคิดเชิงนิเวศน์ แนวคิดการร่วมมือและแนวคิดการป้องกันเบื้องต้น โดยดำเนินการศึกษาปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียน ทั้งในระดับบุคคลและสิ่งแวดล้อม และการดำเนินการ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

*** อาจารย์ ดร. ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

**** ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 4 อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

เพื่อเพิ่มปัจจัยสนับสนุนและลดปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความร่วมมือโดยใช้วิธีการ “ปรับงานเดิมเสริมงานใหม่ ใส่ความร่วมมือ” ด้วยการให้ความรู้ การจัดระบบของโรงเรียน การจัดข้อจำกัดด้านเวลา และทรัพยากรในตัวผู้ปกครองและครู และการขอรับความสนับสนุนจากเครือข่ายนอกโรงเรียน 3) ผลของโปรแกรมความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่นที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ นักเรียนมีพฤติกรรมเสี่ยงส่วนใหญ่ลดลง มีเพียงพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศที่เพิ่มขึ้น ครูและผู้ปกครองมีความร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือและพัฒนานักเรียนเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน

Abstract

The purposes of this research were : 1) to study resources and barriers factors related to a family – school collaboration in preventing adolescent students’ risk behaviors; 2) to establish a collaborative family – school program to prevent adolescent students’ risk behaviors; and 3) to study outcomes of the collaborative family – school program. The populations were 143 Mathayomsuksa 2-3 students, parents of students teachers of classes in Tesaban 2 School, Wad Saneiha (Smukpolphadung). The results were : 1) Resources factors of the family–school collaboration program to prevent adolescent students’ risk behaviors were : the majority of the students were at the low level of risk behaviors; teachers cooperated to help problem students; parents cooperated with the program when requested by the school. Barriers factors were : students’ risk behaviors were highly related to learning; the school lacked the systems to assist students at risk; parents did not have time to be involved in the school activities; parents lacked skills to positively discipline their children and there were risk places nearby school. 2) The collaborative family – school program to prevent adolescent students’ risk behaviors was an integration program that included ecological, collaborative and primary preventive concepts. Its purpose was to study resources and barriers that enhanced collaboration between parents and school in developing students in both individual and environmental factors. The suggestions ways to increase the resource factors and decrease barriers were : modifying existing school activities, promoting new activities and enhancing collaboration. The activities were provided by increasing knowledge, reorganizing school system, decreasing time limitation, decreasing weaknesses of parents and teachers, and getting support from the community networks. 3) The outcomes of the family – school collaboration program to prevent adolescent students’ risk behaviors were : most students’ risk behaviors were decreased, except sexual risk behaviors, which were increased; the collaboration of teachers and family in helping and fostering students were increased and they gained positive attitudes towards each others.

บทนำ

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงมีความอ่อนไหวที่จะทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ได้ง่าย อีกทั้งวัยรุ่นส่วนใหญ่ยังขาดประสบการณ์ชีวิต มีการพัฒนาทางความคิดและสติปัญญาไม่ดีพอ จึงมีแนวโน้มของการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงขึ้น ดังปรากฏในรายงานการวิจัยและรายงานข่าวจำนวนมาก ที่พบว่าวัยรุ่นไทยมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาหลายประการ อาทิเช่น พฤติกรรมทางเพศ สิ่งเสพติด ดัดเกม ก้าวร้าวรุนแรง เป็นต้น (นวลฉวี ประเสริฐสุข, 2551) ครอบครัวและโรงเรียนถือเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมพฤติกรรมของเด็ก และเยาวชนให้มีลักษณะเป็นที่พึงประสงค์ทางสังคม ดังนั้นหากทั้งครอบครัวและโรงเรียนมีความร่วมมือกันในการพัฒนานักเรียนก็จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่แก่นักเรียนวัยรุ่นในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับเขา ส่งผลให้พวกเขาพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสม เป็นสมาชิกที่พึงประสงค์ของสังคมต่อไป สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปี 2542 ที่ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานที่ 14 ว่าสถานศึกษาควรส่งเสริม ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ในการพัฒนาการศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนควรจะได้รับโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ผู้เรียนและโรงเรียน ซึ่งจะทำให้ผู้ปกครองและชุมชนมีความเข้าใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมากขึ้น และให้ความร่วมมือในการดูแลและพัฒนาผู้เรียนที่เป็นบุตรหลานของตนเองมากขึ้น ในขณะเดียวกันโรงเรียนก็ควรมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนมากขึ้นเช่นกัน

นอกจากนั้นในแผนพัฒนาการแนะแนวในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) (กรมวิชาการ, 2545 : 19-25) ได้กำหนดยุทธศาสตร์และแนวดำเนินการสำหรับสถานศึกษาไว้ประการหนึ่งว่า สถานศึกษามีบทบาท

หน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน ให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีบทบาทในการแนะแนว โดยร่วมมือกับสถานศึกษา จัดกิจกรรมและบริการต่างๆ เพื่อป้องกัน แก่ไข และพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนสอดส่อง ดูแลพฤติกรรม ผู้เรียน ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ครู และสถานศึกษา ทั้งนี้ ได้มีผลการวิจัยพบว่า ความร่วมมือของครอบครัวและโรงเรียน สามารถป้องกันพฤติกรรมที่มีปัญหาของเยาวชนได้ ตลอดจนสามารถช่วยให้เยาวชนเผชิญกับอันตรายของเพื่อนที่มีความประพฤติไม่ดี และอิทธิพลทางลบของสื่อสารมวลชนได้ (Resnick et al., 1997 อ้างถึงใน Frydenberg, 1999 : 293) นอกจากนั้นยังพบว่าการร่วมมือกันทำงานระหว่างบ้านและโรงเรียนสามารถส่งผลต่อการมาโรงเรียน พฤติกรรมในชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน (Faust-Horn, 2003) รวมทั้งมีผลการวิจัยที่พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งและระยะเวลาของการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ต่อโรงเรียนด้วย (Sheridan et al., 1997 อ้างถึงใน Faust-Horn, 2003)

สำหรับโรงเรียนเทศบาล 2 วัดเสนหา (สมัคร พลผดุง) นั้น พบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีเวลามาร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน ดังนั้น หากโรงเรียนสามารถทำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนานักเรียนในด้านต่างๆ ให้มากขึ้น เพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน ก็จะเป็นประโยชน์ต่อตัวนักเรียนเอง เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ครอบครัว และสังคมต่อไป ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่นขึ้น โดยเป็นการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียน ด้านศีลธรรม/จริยธรรม ด้านสิ่งเสพติด ด้านพฤติกรรมทางเพศ ด้านความก้าวร้าวรุนแรง ด้านการเกิดอุบัติเหตุจราจร และด้านสุขอนามัย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่น
- 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่น
- 3) เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่นที่พัฒนาขึ้นต่อนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และผลผลิตอื่นๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยเป็นการวิจัยที่นักวิจัยภายนอกเข้าไปร่วมปฏิบัติงานวิจัยกับโรงเรียนในลักษณะของการทำงานแบบมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งจากภายในและภายนอกโรงเรียน ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการวิจัย (Research : R) และกระบวนการพัฒนา (Development : D) ดังนี้

- 1) กระบวนการวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่น
- 2) กระบวนการพัฒนาระยะที่ 1 วางแผนพัฒนาโปรแกรมความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่น
- 3) กระบวนการวิจัยระยะที่ 2 นำโปรแกรมความร่วมมือระหว่างครอบครัว และโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่นที่พัฒนาขึ้นใน 2) ไปใช้ และศึกษาผลที่เกิดขึ้น
- 4) กระบวนการ

พัฒนาระยะที่ 2 ปรับปรุงและพัฒนาโปรแกรมความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่น

ประชากร

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาในกลุ่มประชากรในโรงเรียนเทศบาล 2 วัดเสนหา (สมัครผลผดุง) ปีการศึกษา 2549 ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2-3 จำนวน 143 คน ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 240 คน และครูที่สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 16 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม พฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน แบบสำรวจความคิดเห็น ผู้ปกครองและครู แบบสอบถามปลายเปิดสำหรับผู้ปกครอง และแบบประเมินผลโครงการ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาขึ้น ดังนี้ 1) แบบสอบถามพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน ดำเนินการสร้างตามนิยามศัพท์เฉพาะประกอบด้วยพฤติกรรมเสี่ยง 7 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ทำการหาคุณภาพเครื่องมือด้วยการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 4 จำนวน 30 คน เนื่องจากมีบริบทต่างๆ คล้ายคลึงกับโรงเรียนเทศบาล 2 พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9427 2) เครื่องมือชุดอื่นๆ ในการวิจัย คณะผู้วิจัยทำการสร้างข้อคำถามหรือประเด็นคำถามให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยข้อมูลเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยง

ของนักเรียนจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ทำการสำรวจความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และทำการประเมินผลโครงการจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพคณะผู้วิจัยทำการประชุมกลุ่มตัวแทนผู้ปกครองและครูเพื่อพัฒนาและประเมินกิจกรรมในโปรแกรมความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่น นอกจากนั้นยังเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโปรแกรมความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่น โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิดกับครูช่วงชั้นที่ 3 และสัมภาษณ์ผู้ปกครองชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ที่ให้ความร่วมมือมากจำนวน 6 คน และร่วมมือน้อยจำนวน 6 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จต่อการพัฒนาความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่น คือ นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเสี่ยงอยู่ในระดับน้อย ครูให้ความร่วมมือเมื่อพบนักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ครูมีการจัดกิจกรรมเสริมเพื่อพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์ให้กับนักเรียน โรงเรียนมีการติดต่อสื่อสารถึงผู้ปกครองโดยผ่านกิจกรรมต่างๆ ผู้ปกครองให้ความร่วมมือตามที่โรงเรียนแจ้ง และโรงเรียนได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายในชุมชนใน

การพัฒนานักเรียน ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่น คือ นักเรียนมีพฤติกรรมเสี่ยงในด้านการเรียน โรงเรียนขาดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูขาดการสนับสนุนการทำงาน ครูบางส่วนขาดการประสานความร่วมมือในการจัดการช่วยเหลือนักเรียน ผู้ปกครองไม่สามารถจัดเวลาเข้าร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนได้ ผู้ปกครองขาดทักษะในการใช้วินัยทางบวกและการอบรมนักเรียน ขาดทักษะการสื่อสารในการจัดการกับปัญหาของนักเรียน ขาดโอกาสในการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้ปกครอง ผู้ปกครองมาร่วมกิจกรรมต่อเมื่อจำเป็น ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีรายได้น้อยและการศึกษาน้อย และมีแหล่งความเสี่ยงอยู่ในชุมชน

2. โปรแกรมความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่นที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะดังนี้

2.1 เป็นการบูรณาการแนวคิด 3 แนวคิด ได้แก่

2.1.1 แนวคิดเชิงนิเวศน์ (Ecological Perspectives) แนวคิดนี้ทำความเข้าใจคนในสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง และใช้ความเข้าใจนั้น พัฒนาค้นและสังคมให้มีสมรรถภาพความสามารถและคุณภาพชีวิตที่ดี โดยพิจารณาว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในบุคคลและสังคมต้องพิจารณาสาเหตุทั้งในระดับบุคคลและนอกตัวบุคคล ทั้งนี้การป้องกันปัญหาที่ยั่งยืนจะต้องทำในหลายระดับของสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับปัญหา คือ ป้องกันที่ตัวเด็ก พ่อแม่ โรงเรียน ครู เพื่อน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงระบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (Dalton, Elias and Wandersman, 2001) ดังนั้นจึงต้องทำการศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความร่วมมือทั้งในระดับบุคคลและนอกตัวบุคคล

2.1.2 แนวคิดการร่วมมือ (Home – School Collaboration) เป็นแนวคิดที่แสดงถึงการทำหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันระหว่างครอบครัวและโรงเรียนในกระบวนการทางการศึกษา และกระบวนการ ชัดเจนทางสังคม ซึ่งสามารถพัฒนาความร่วมมือระหว่างครอบครัวกับโรงเรียนได้โดยให้ความรู้ การจัดระบบของโรงเรียน การจัดข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากรในตัวผู้ปกครองและครู และการขอรับความสนับสนุนจากเครือข่ายนอกโรงเรียน (Archived Information, 1997)

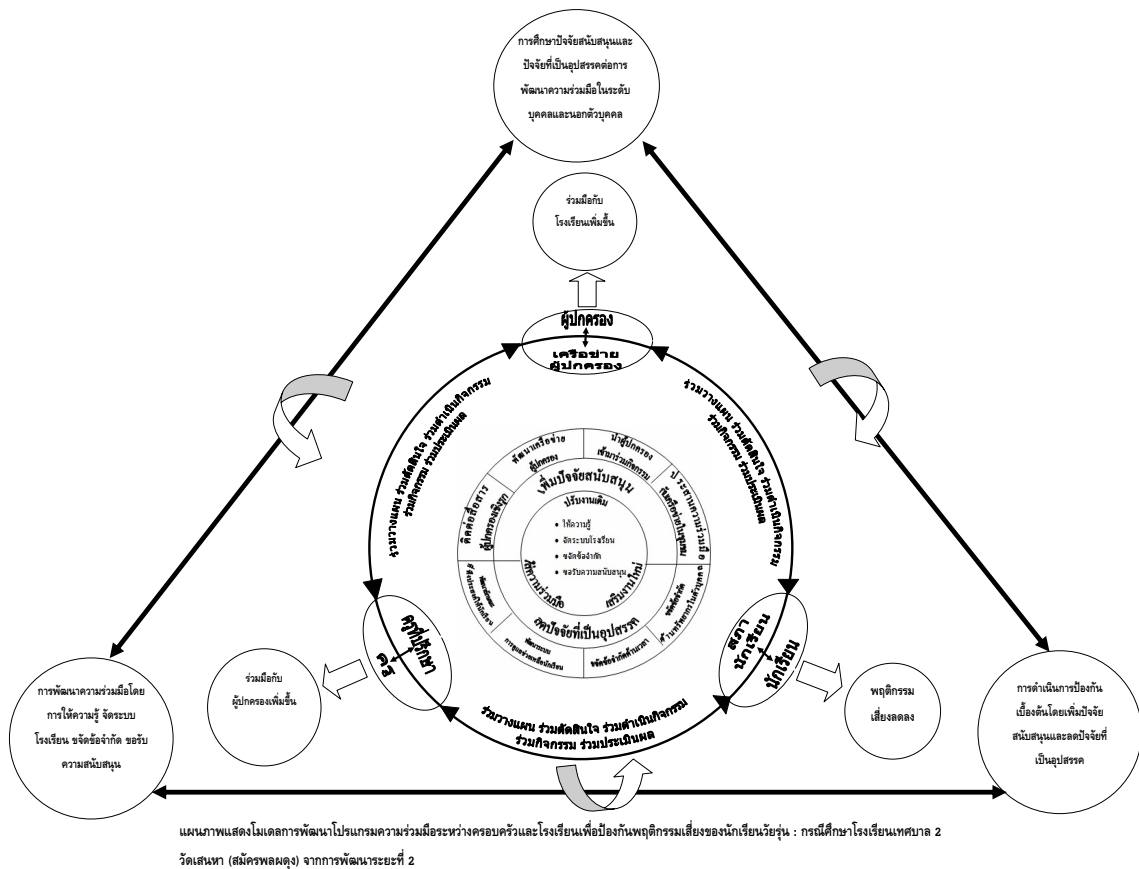
2.1.3 แนวคิดการป้องกันเบื้องต้น (Primary Prevention) เป็นการป้องกันปัญหา ก่อนล่วงหน้าที่จะเกิดปัญหาขึ้น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผู้มีปัญหารายใหม่ขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มที่มีโอกาสหรือสภาพการณ์ที่เสี่ยง การป้องกันขั้นนี้เป็นการส่งเสริมป้องกัน หรือเพิ่มพูนประสิทธิภาพ ไม่ให้เกิดปัญหา (Caplan, 1964 อ้างถึงใน Bloom, 1996) ซึ่งทำได้โดยดำเนินการเพิ่มปัจจัยสนับสนุนและลดปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความร่วมมือ โดยใช้วิธีการ “ปรับงานเดิม เสริมงานใหม่ ใส่ความร่วมมือ”

2.2 กิจกรรม/โครงการที่จัดขึ้นเพื่อเพิ่มปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง

ของนักเรียนวัยรุ่น ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร ผู้ปกครองเชิงรุก การพัฒนาเครือข่ายผู้ปกครอง การนำผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรม และการประสานความร่วมมือกับเครือข่ายในชุมชน ส่วนกิจกรรม/โครงการที่จัดขึ้นเพื่อลดปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ การพัฒนาลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับนักเรียน การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การจัดข้อจำกัดด้านเวลา และการจัดข้อจำกัดด้านทรัพยากรในตัวบุคคล

2.3 เป็นความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียน โดยมีเครือข่ายผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษา และสภานักเรียนเข้าร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมประเมินผล ร่วมดำเนินกิจกรรม รวมทั้งร่วมกิจกรรม ในขณะที่ผู้ปกครองอื่นๆ ครูและนักเรียน มีบทบาทในการร่วมกิจกรรมและร่วมประเมินผลเป็นส่วนใหญ่

2.4 การดำเนินกิจกรรม/โครงการในโปรแกรมความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียน เพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่นที่พัฒนาขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมเสี่ยงลดลง ผู้ปกครองและครูมีความร่วมมือกันมากขึ้นในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง ตลอดจนพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับนักเรียน ดังแผนภาพ

3. ผลของโปรแกรมความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่นที่พัฒนาขึ้น มีดังนี้

3.1 นักเรียนมีพฤติกรรมเสี่ยงโดยรวม และพฤติกรรมเสี่ยงเกือบทุกด้านไม่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มมากขึ้น โดยมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศด้านเดียวที่เพิ่มมากขึ้น ส่วนด้านอื่นๆ ลดลง

3.2 ครูให้ความร่วมมือกับผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือและพัฒนานักเรียน มีการติดต่อสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพกับผู้ปกครอง ครูมีความเข้าใจนักเรียนและผู้ปกครอง ตลอดจนครูมีความรู้สึกที่ดีกับผู้ปกครองเพิ่มมากขึ้น

3.3 ผู้ปกครองมีการเปลี่ยนแปลงในการนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติ มีความรู้ในการอบรมดูแลการจัดการปัญหา และเข้าใจธรรมชาติของวัยรุ่น

มีการให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการพัฒนาและป้องกันแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน มีความรู้สึกที่ดีต่อครูและผู้บริหารของโรงเรียน และมองเห็นความสำคัญของการพัฒนานักเรียนร่วมกับโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น

3.4 ผลผลิตอื่นๆ จากโปรแกรมความร่วมมือ ได้แก่ โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง มีการรวมกลุ่มอาสาสมัครป้องกันปัญหาจากการดื่มสุรา สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการระหว่างโรงเรียนและคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีเอกสารเผยแพร่ความรู้ต่างๆ จำนวนผู้ปกครองที่เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการเพิ่มมากขึ้น และได้มีการประเมินผลโครงการที่จัดขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการนำโปรแกรมความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่นที่พัฒนาขึ้นไปดำเนินการแทรกแซงและพบผลในประเด็นต่างๆ ดังกล่าว สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า พฤติกรรมเสี่ยงโดยรวมและเกือบทุกด้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ มัธยมศึกษาปีที่ 3 ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มมากขึ้น มีเพียงพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศเพียงด้านเดียวที่เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่พฤติกรรมเสี่ยงโดยรวมและพฤติกรรมเสี่ยงด้านอื่นๆ ลดลง แสดงว่าโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น สามารถป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงส่วนใหญ่ของนักเรียนวัยรุ่นได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของเชอริตันและคณะ (Sheridan et al., 1997 อ้างถึงใน Faust-Horn, 2003) และ อิบेतโตห์ (Ibetoh, 2004) และ สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ปกครองและครูต่อการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียนว่าน่าจะมีผลมาจากกิจกรรม/โครงการที่จัดขึ้น เนื่องจากนักเรียนเริ่มมองเห็นว่าโรงเรียนและพ่อแม่เห็นความสำคัญของตนเองมากขึ้น ทำให้เกิดความสุข และมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ส่วนการที่พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศเพิ่มมากขึ้น น่าจะเนื่องมาจากวัยรุ่นในปัจจุบันมีโอกาสดูสื่อหรือทำกิจกรรมอิสระมากขึ้นจึงมีความเสี่ยง โดยเฉพาะการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยหลายเรื่อง (นวลอนงค์ บุญจรรยาศิลป์, 2546; สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2546)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า หลังจากดำเนินการจัดโปรแกรมความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่น ทำให้ครูมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความร่วมมือในด้านต่างๆ กับผู้ปกครอง

เพิ่มขึ้นทุกด้าน ตลอดจนเกิดความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้ปกครอง มีความพึงพอใจ และเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกับผู้ปกครองในการพัฒนานักเรียนเพิ่มขึ้น แสดงว่ากิจกรรม/โครงการที่พัฒนาขึ้นสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และความรู้สึกนึกคิดของผู้เกี่ยวข้องให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น และสามารถพัฒนาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันให้เพิ่มขึ้นได้ ดังจะเห็นได้ว่าผู้ปกครองมีการรับรู้ว่าครูดูแลเอาใจใส่นักเรียนมากขึ้น มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้ปกครองมากขึ้น จากความสัมพันธ์และความร่วมมือกันของครอบครัวและโรงเรียนเช่นนี้ ทำให้เกิดผลในเชิงการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของอิบेतโตห์ (Ibetoh, 2004)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า หลังจากดำเนินการจัดโปรแกรมความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่น ผู้ปกครองเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตลอดจนเกิดความรู้ความเข้าใจ และความรู้สึกลึกซึ้งในด้านการให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการดูแลเอาใจใส่บุตรหลาน การเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและป้องกันแก้ไข พฤติกรรมของนักเรียน การเกิดความประทับใจและความรู้สึกที่ดีต่อครูและผู้บริหารของโรงเรียน รวมทั้งมองเห็นความสำคัญของการพัฒนานักเรียน แสดงว่าโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น สามารถทำให้เกิดผลในด้านความร่วมมือ ตลอดจนพัฒนาความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียนได้ ซึ่งภาวะเช่นนี้ย่อมส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมนักเรียน จึงทำให้สามารถป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนไม่ให้มีอุบัติการณ์สูงขึ้นได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของคูท (Coote, 2000) และ อิบेतโตห์ (Ibetoh, 2004) ที่พบว่า กิจกรรมที่จัดขึ้นมีผลต่อการทำงานร่วมกันของครอบครัวและโรงเรียนได้

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ากิจกรรม/โครงการในโปรแกรมความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนวัยรุ่นที่พัฒนาขึ้น เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์และมีความเหมาะสม แสดงว่าการบูรณาการแนวคิดเชิงนิเวศน์ แนวคิดการร่วมมือและแนวคิดการป้องกันเบื้องต้นมาพัฒนาโปรแกรมสามารถทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของแม็คโดนัลด์ (McDonald, 1988 อ้างถึงใน Coote, 2000) และ ซุนิกา และ อัลวา (Zuniga and Alva, 1996) ที่พบว่า การจัดโครงการที่ส่งเสริมการทำหน้าที่ของครอบครัว เป็นการเพิ่มการมีส่วนร่วมของพ่อแม่กับโรงเรียน และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนได้ทั้งที่บ้านและโรงเรียน

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนยังมีแนวโน้มของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศเกิดขึ้น ดังนั้นโรงเรียนจึงควรมีโครงการ/กิจกรรมความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในวัยรุ่นก่อนวัยรุ่น เพื่อลดผลกระทบของปัญหาทางเพศ อันเกี่ยวเนื่องกับปัญหาการเรียน ปัญหาสุขภาพ และการต้องทำบทบาทของพ่อแม่ก่อนวัยรุ่นได้

2. การพัฒนาความร่วมมือระหว่างครอบครัวกับโรงเรียนควรเริ่มจากผู้ปกครองอาสาสมัครที่มีความรัก/ห่วงใยในตัวนักเรียน ต้องการร่วมงานกับโรงเรียน และเป็นผู้ปกครองที่ไม่มีภาระด้านอาชีพที่เป็นอุปสรรคเรื่องเวลา ทั้งนี้ โรงเรียนต้องปรับทัศนคติให้ครูเชื่อว่าผู้ปกครองสามารถให้ความ

ช่วยเหลือแก่นักเรียนได้ และเริ่มพัฒนาจากข้อจำกัดในความรู้/ทักษะที่ผู้ปกครองจำเป็นต้องใช้ในการพัฒนาส่งเสริมความสำเร็จของนักเรียน ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า การให้ความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดู การสื่อสารในครอบครัว การใช้วินัยที่เหมาะสม และกิจกรรมระหว่างพ่อแม่กับนักเรียนสามารถทำให้ผู้ปกครองมีแนวทางในการควบคุมดูแลนักเรียน และมีสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรจัดโครงการ/กิจกรรมในประเด็นเหล่านี้ ทั้งนี้ อาจเป็นรูปแบบการให้คำแนะนำปรึกษาระหว่างครูกับผู้ปกครอง หรือนำนักวิชาการมาอบรมให้ความรู้/ฝึกทักษะแก่ผู้ปกครอง ตลอดจนจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในวันประเพณี วันสำคัญทางศาสนา นอกจากนี้โรงเรียนอาจจัดกลุ่มเพื่อพัฒนาเป็นผู้ปกครองที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนเพื่อเป็นตัวแทน/สื่อกลางในการสนับสนุนช่วยเหลือนักเรียน

3. การจัดโครงการความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนไม่จำเป็นต้องจัดเป็นโครงการเชิงวิชาการเสมอไป แต่ควรนำผู้ปกครองเข้าสู่โรงเรียนด้วยกิจกรรมต่างๆ ไป เช่น การจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ระหว่างครู/ผู้ปกครอง/นักเรียน การจัดงานโรงเรียนประจำปี การแสดงผลงานนักเรียน การแข่งขันกีฬาระหว่างครอบครัวกับครู และควรริเริ่มกิจกรรมในช่วงเย็นหรือกลางคืนที่ผู้ปกครองทั่วไปสามารถร่วมงานได้

4. สภาพแวดล้อมในโรงเรียนควรเอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้ปกครอง โดยจัดข้อมูลสารสนเทศสอดแทรกความรู้/ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ปกครอง การจัดบอร์ด/นิทรรศการ กระตุ้นความสนใจต่อการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน เช่น การติดภาพถ่ายผู้ปกครองร่วมทำกิจกรรมกับโรงเรียน ตลอดจนแจกเอกสาร/จุลสารให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเป็นประจำ

5. โรงเรียนควรบูรณาการหน่วยงานต่างๆ ในชุมชนของตนให้เข้าร่วมในกระบวนการรวมพลังทำงานเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน ทั้งหน่วยงานจากสาธารณสุข ศาสนา เจ้าหน้าที่ตำรวจ หน่วยงานเอกชน ธนาคาร ร้านค้า และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อช่วยให้ผู้ปกครองและครูทำงานได้บรรลุตามเป้าหมาย นอกจากนั้นควรนำสภานักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของกลุ่มนักเรียนด้วยกันเองด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรใช้โรงเรียนเป็นฐานการศึกษาวิจัยด้านการป้องกัน ทั้งนี้เพราะบริบทแวดล้อมในโรงเรียน

มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน จึงสามารถศึกษาวิจัยความร่วมมือระหว่างแกนนำนักเรียน ครู ผู้ปกครองในการป้องกันปัญหาทางสังคมของนักเรียน เช่น การใช้ความรุนแรงในโรงเรียน การคบเพื่อนต่างเพศ ตลอดจนปัญหาด้านจิตใจอันเนื่องมาจากแรงกดดันจากการเรียน กลุ่มเพื่อน ครอบครัว และโรงเรียน

2. ควรศึกษาวิจัยความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียนในนักเรียนระดับปฐมวัย ประถมศึกษา ตลอดจนนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นด้านการศึกษาพิเศษ เพื่อส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับโรงเรียนสร้างความมั่นคงทางอารมณ์จิตใจ สังคม ตลอดจนส่งเสริมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับข้อจำกัดของนักเรียน

เอกสารที่อ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **แผนพัฒนาการแนะแนวในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- นวลฉวี ประเสริฐสุข. (2551) **พฤติกรรมเสี่ยงและการป้องกันในนักเรียนวัยรุ่นและญี่ปุ่น**. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นวลอนงค์ บุญจรรยาศิลป์. (2546). **รายงานการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพของวัยรุ่นไทยและการพัฒนาโปรแกรมการป้องกัน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2546). **รายงานสุขภาพคนไทยปี 2546**. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 19 พฤศจิกายน 2548. เข้าถึงได้จาก mhtml: file: //F:\ พฤติกรรมเสี่ยง\aspboard-Question.mht.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). **แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- Archived Information. (1997). **Family Involvement in Children's Education**. Retrieved December 23, 2005 from <http://www.ed.gov//pubs/Faminvolve/execsumm.htm/>.
- Bloom, M. (1996). **Primary Prevention Practices: Issue in Child's and Families' Lives**. California: Sage Publications International Education and Professional Publisher.
- Coote, S. (2000). **Families and Schools Together (FAST)**. FAST International, Australia & South East Asia.

- Dalton, H.D., Elias, M.J., & Wandersman, A. (2001). **Community Psychology: Linking Individuals and Communities**. Belmont, CA: Wadsworth.
- Faust-Horn, K.L. (2003). **Parent and Teacher Perceptions of the Relationship Between Home-School Collaboration and Student Success in the Classroom**. The Graduate School, University of Wisconsin-Stout.
- Frydenberg, E. (1999). **Learning to Cope: Developing as a Person in Complex Societies**. Oxford : University Press.
- Ibetoh, C.A. (2004). **A Guide For Effective School and Parent Collaboration: A Cooperative Development and Delivery Approach**. University of Victoria.
- Zuniga, C. and Alva, S.A. (1996). **Parents as Resources in Schools: A Community-of-Learners Perspective**. The Journal of Educational Issue of Language Minority Students, v.16, Boise State University.